

107. Győr, 81. sz. főút

(Győr-Moson-Sopron megye) R, Kú, I

2002. április 25. és július 10. között a 81. számú főút új nyomvonalának terepszemléje alapján négy olyan területet jelöltünk ki, amelyen régészeti jelenségek előke-rülése volt várható. A többi területen a humuszolás és az építkezés ütemében végeztünk megfigyeléseket.

Az 1. munkahelyen (79,450–79,510 km-szelvény) őskori (M. Egry Ildikó szakvéleménye szerint rézkori) település szélének néhány objektumát (köztük egy kutat) tártunk fel. A település magja területünktől K-re, a domboldalon lehetett. Az őskori objektumok betöltése sárgás, világos színű, a kútban 210 (a felszíntől 280) cm mélységben értük el a talajvíz szintjét, faszerkezetnek nem maradt nyoma, korát a betöltésben talált táltörredékek igazolják. Újkori tanyahely gödreit is kibontottuk.

A 2. munkahelyen (79,800–79,850 km-szelvény) az észlelt objektumok túlnyomó többsége az újkori gyümölcsös fáinak ásott gödör volt, néhány ismeretlen korú egyéb beásást is regisztráltunk.

A 3. munkahelyen (80,140–80,260 km-szelvény) egyelőre ismeretlen korú település nyomai kerültek elő – a felszínen talált kora újkori edénytörredékek a humusz alatt már nem jelentkeztek. A jelenségek: árkok, velük párhuzamos cölöpsorok és bizonytalan rendeltetésű gödrök, amelyek között állatjáratok és egyéb, nem emberi tevékenységből eredő elszíneződések is voltak. Az objektumok betöltése világos, sárgás, homokos, őskori jellegű. A cölöpsorok által jelzett építmény (építmények) a 80,230–80,250 km-szelvény között található.

Ezekhez kapcsolódik a 4. munkahely (80,250–80,500 km-szelvény) legdélebbi részén talált keresztirányú határoló árok, amely párhuzamos a 3. munkahely cölöpsoraival, összetartozásuk bizonyosra vehető.

TOMKA PÉTER

108. Győr, Győrszentiván, Váci Mihály utca

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Kö

Az Ipari parkkal szemben, az utca É-i oldalán lévő szántóföldön egy légi felvétel szerint római katonai tábor van. A tábor Ny-i szélén egy É-D irányú csatorna, illetve csővezeték halad, amely metszi a szántóföldet É-ről határoló kerékpárutat.

A terepbejárásán a katonai tábor sáncának és árkáinak a nyomvonalát nem lehetett megállapítani, de a felszínen talált római kerámia: rheinzaberni metszett díszű terra sigillata, hombártörredékek, szürke behúzott peremű tál vagy tányér, rädchenes vörös festésű edénytörredékek római településre utalnak, amelynek kora a 2–3. századra keltezhető. Előkerült néhány középkor-gyanús cserép is. A katonai tábor továbbra is csak a légi felvétel alapján látszik biztosnak.

A terepbejárásán részt vett Szőnyi Eszter és Tomka Péter is. Az összegyűjtött leletek a Xantus János Mú-

zeumba kerültek, meghatározásukat Szőnyi Eszter végezte el.

VISY ZSOLT

109. Gyugy, római katolikus templom

(Somogy megye) Kö, Kú

A templom régészeti, műemléki kutatására 1999–2002-ben került sor. A kutatás során bizonyítást nyert, hogy a templomnak öt középkori és két kora újkori periódusa van.

A templom hajóját megközelítően középtájon egy falelválás osztja két részre. A falelválástól keletre eső hajó D-i falán egy félköríves záródású bélletes kaput tártunk fel. A kapunak csak tagozott íve maradt meg eredeti állapotban, amelyet vörös, lila, és zöld festéssel díszítettek. A kapu lábuzatán azonban levésték az idomtégglákat, amikor egy szélesebb fatokos ajtót helyeztek itt el. A falkutatás, illetve a köpenyezés eltávolítása után láthatóvá vált a timpanonos lezárású kapurizalit.

A román kori hajónak két félköríves záródású bélletes ablaka volt a kaputól K-re eső falszakaszon. Az ablakokat erősen roncsolták a kései „külsőfüles” félköríves záródású ablakok. A két ablak azonban megőrzött annyi középkori részletet, hogy az ablakokat hitelesen lehetett helyreállítani.

A korai román kori templom szentélyét ismeretlen okok miatt elbontották; a korai szentélynek nem találtak nyomát, így feltehetően a régi alapokon, változatlan formában építették azt újjá.

A harmadik építési periódusban bővítették a templom hajóját Ny-i irányban. A bővítmény sarkait két-két támpillér erősíti, D-i falán pedig három gótikus ablak világította meg a templom Ny-i felét. A kifelé, befelé egyaránt tölcésesen bővülő ablakok enyhe csúcsívben záródtak. A gótikus ablakokat is a román koriakkal egyező módon alakították át a 18. században.

A IV. építési periódusban a román kori hajóhoz egy kőalapozású sekrestyét építettek. A sekrestye utólagosan bevéselt boltozatát és nyeregterejének lenyomatát is megtaláltuk a hajó É-i falán.

Az utolsó – ötödik – építési periódusban épült fel a Ny-i homlokzat előtt a saroktámpilléres torony, ennek a sekrestyéhez hasonlóan csak alapozását tudtuk feltárni.

A templom belső kutatása során egy utólagos kialakítású, fából készült karzatot tártunk fel. A karzat gerendafészkeit a hajó gótikus bővítményének teljes hosszában megtaláltuk.

A hódoltság végén leégett a templom, ezt bizonyította egyrészt a falakon szinte mindenütt megtalálható korom és égésnyomok. A régészet mellett az írott források is, még 1732-ben romos kőegyházként említik a gyugyi templomot. Ezt követően indulhatott meg a helyreállítás, mivel már 1733-ban zsindeleteteje volt a templomnak. Feltehetően ekkor bontották némileg vissza a

falkoronákat, és alakították át a korábbi ablakokat „külsőfüles” félköríves záródásúakká.

A következő nagy, a templom külsejét alapvetően megváltoztató átépítés 1834-ben történt, ekkor alakították ki a mai ablakokat, építették meg a karzatot és a D-i oldalon a sekrestyét.

SIMON ZOLTÁN

110. Gyula, Gábor Áron utca 12.

(Békés megye) Kk

2002. februárban egy épülő lakóház kéményalapozása során emberi csontvázat találtak, s erről bejelentést tettek. A Gábor Áron utca a település keleti részén helyezkedik el, a középkori téglavárat ÉK felől övező Nagyrómánváros keleti részén. A 12. sz. ház az utca északkeleti oldalán található.

A sír kibontását és dokumentálását február 28-án végeztük el. Foltja nem volt megfigyelhető. Alján egy háton fekvő, nyújtott helyzetű, feltehetőleg többszörösen bolygatott csontváz feküdt. A koponya a bal oldalára fordult, darabokra tört, az állkapocs lecsúszott, és szintén összetört. A jobb kar könyökben behajlítva a váz jobb oldalán feküdt, a bal kar teljesen hiányzott. A kulcsontok a lapockacsontok és a bordák mindkét oldalon épek voltak, a csontok igen jó megtartásúnak bizonyultak. A vázat a medence tájékán egy korábbi kéményalapozás betontömbje vágta el. Feltehető, hogy a 12 évvel korábbi alapozási munkák során már megtalálták a csontváz medencétől lefelé eső részét, és helyére öntötték az alapozás betonját. A koponya bal oldalán egy vastag állatcsont feküdt, feltehetőleg másodlagos helyzetben, hiszen ezen az oldalon a csontváz karja is hiányzott. Tájolása: ÉNy 43°. A sír felszíntől mért mélysége 78 cm. Melléklete nem volt.

A csontváz közeléből néhány késő középkori és újkori edénytöredék, téglá és habarcsarabok is előkerültek, ám ezek inkább azt jelzik, hogy a terület többször átforgatott volt, a csontvázon megfigyelhető bolygatások nyomai is a korábbi földmunkák során keletkeztek.

LISKA ANDRÁS

111. Gyula, 144. számú lelőhely

(Békés megye) Á

2002. május 23-án bejelentés érkezett múzeumunkba, miszerint a gyulai határ Ny-i szélén lévő 144. számú lelőhely K-i részén, közvetlenül a kétegyházi műút mellett fekvő Keresztes-halmon emberi csontok kerültek elő.

A helyszínre kiérkezve azt tapasztaltuk, hogy a halom É-i felének szántása során nagyszámú embercsontot, valamint téglá és habarcsdarabokat forgatott ki az eke. A kurgánra épített Árpád-kori templom illetve temető kutatására 1992-ben került sor Szatmári Imre vezetésével.

GYUCHA ATTILA

112. Gyula, 425. számú lelőhely

(Békés megye) B, Sza, LT, A

A részletes tanulmányt lásd a 65. oldalon!

LISKA ANDRÁS

113. Gyula, 503. számú lelőhely

(Békés megye) LT

A lelőhelyen a 44. számú főút Gyula és Békéscsaba közti szakaszának szélesítéséhez kapcsolódó megelőző feltárássorozat keretében 2002. október 15–22. között végeztünk munkát.

A lelőhely Gyulától Ny-ra, a 44. számú főút D-i oldalán közvetlenül az út egy enyhe, ÉNy-i irányú kanyarulatától K-re a Tarr-tanyától NyÉNy-ra, a Nagy-tanyához vezető dűlőút két oldalán található.

A lelőhelyen az előzetes terepbejárások során gyűjtött felszíni anyag alapján néhány objektumból álló kis településrészletre számítottunk. A nyomvonalba eső, mintegy 50×25 m-es terület feltárása során összesen 9, viszonylag kisméretű gödröt bontottunk ki, melyek java részében korhatározásra alkalmas leletanyagot nem találtunk. Érdekesebb jelenség volt egy, a lelőhely ÉNy-i részén megfigyelt edénykupac, amely feltehetőleg az egykori járósíntől állhatott; objektumot nem tudtunk kötni hozzá. A gyér leletanyag kis, tanyaszerű kelta telepre utal.

A feltárásban részt vettek: Liska András, Medgyesi Pál, Rózsa Zoltán.

GYUCHA ATTILA

114. Gyula, 511. számú lelőhely

(Békés megye) A

A részletes tanulmányt lásd az 35. oldalon!

RÓZSA ZOLTÁN

115. Gyula, 512. számú lelőhely

(Békés megye) Szk

A lelőhelyen a 44. számú főút Gyula és Békéscsaba közti szakaszának szélesítéséhez kapcsolódó megelőző feltárássorozat keretében 2002. október 24. és november 28. között végeztünk munkát.

A lelőhely Gyulától Ny-ra, a 44. számú főút D-i oldalán, az elkerülő út körforgalma melletti fateleptől közvetlenül D-re, illetve Ny-ra található egy sekély, ma már alig érzékelhető mélyedés D-i partján.

A nyomvonalba eső mintegy 80×30 m-es felület humuszolása során kiderült, hogy a lelőhely DNy-i negyedében nagyméretű újkori homokkitermelő gödröt ástak. Egy hasonló, de kisebb méretű újkori gödör ettől néhány méterre K-re esett. A munka során a humuszolt terület ÉNy-i részére koncentrálnak összesen három gödröt tártunk fel, melynek gyér leletanyaga a szkíta korra utalt. A humuszolás során a lelőhely DK-i részén őskori telepréteget figyeltünk meg, melynek vizsgálatá-

Tisztelt Olvasó!

A 155–159. oldalak közötti képek aláírásai – sajnálatos módon – összecserélődtek, amiért szíves elnézésüket kérjük.

A képek helyes aláírása:

1. kép: Döbrököz, vár
2. kép: Nak, ÉNy
3. kép: Sárbogárd, Hatvan-puszta
4. kép: Értény, DK
5. kép: Bölcске, Szélesdombi-dűlő
6. kép: Bikács, Belső sziget
7. kép: Dunaföldvár, Macskalyuk
8. kép: Nagymaros, Szentmihály-hegy
9. kép: Sárbogárd, Mindszent-puszta
10. kép: Belecska, juhászat

Ennek megfelelően a szövegbeli utalások helyesen:

148. o.
Sárbogárd, Hatvan-puszta (3. kép)
Sárbogárd, Mindszent-puszta (9. kép)
149. o.
Nagymaros, Szentmihály-hegy (8. kép)
Belecska, juhászat (10. kép)
Bikács, Belső sziget (6. kép)
Bölcске, Szélesdombi-dűlő (5. kép)
150. o.
Döbrököz, vár (1. kép)
Dunaföldvár, Macskalyuk (7. kép)
Értény, DK (4. kép)
152. o.
Nak, ÉNy (2. kép)

214. o.: *Gyugy, római katolikus templom* című jelentés szerzője:

Gere László

297. o.: *Zamárdi, Kútvölgyi-dűlő* című jelentés szerzői:

Kiss Viktória – Polgár Péter

A szerkesztő

Dear Reader,

Regreably, the captions between pages 155 and 159 were mixed, for which we apologise.

The correct captions are the followings:

- Fig. 1: Döbrököz, vár
Fig. 2: Nak, ÉNy
Fig. 3: Sárbogárd, Hatvan-puszta
Fig. 4: Értény, DK
Fig. 5: Bölcске, Szélesdombi-dűlő
Fig. 6: Bikács, Belső sziget
Fig. 7: Dunaföldvár, Macskalyuk
Fig. 8: Nagymaros, Szentmihály-hegy
Fig. 9: Sárbogárd, Mindszent-puszta
Fig. 10: Belecska, juhászat

Accordingly the references in the text are the followings:

- Page 148
Sárbogárd, Hatvan-puszta (Fig. 3)
Sárbogárd, Mindszent-puszta (Fig. 9)
Page 149
Nagymaros, Szentmihály-hegy (Fig. 8)
Belecska, juhászat (Fig. 10)
Bikács, Belső sziget (Fig. 6)
Bölcске, Szélesdombi-dűlő (Fig. 5)
Page 150
Döbrököz, vár (Fig. 1)
Dunaföldvár, Macskalyuk (Fig. 7)
Értény, DK (Fig. 4)
Page 152
Nak, ÉNy (Fig. 2)

Page 214: The author of the report titled *Gyugy, római katolikus templom*:

Gere László

Page 297: The author of the report titled *Zamárdi, Kútvölgyi-dűlő*:

Kiss Viktória – Polgár Péter

The editor